ՄԱՍ 4: ՄԵՌԵԼԱԾՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԱՀԱՑՈՒԹՅՈՒՆ
PART 4: STILLBIRTH AND INFANT MORTALITY

Մեռելածնություն է համարվում մոր օրգանիզմից բեղմնավորման արգասիքի լրիվ արտամղումը կամ դուրսբերումը, որից հետո պտուղը չի շնչում կամ չի ցուցաբերում կյանքի այլ նշան՝ ինչպիսիք են սրտխփոցը, պորտալարի անոթազարկը կամ կամային մկանների ակնհայտ շարժումները:

ՀՀ արդարադատության նախարարության ՔԿԱԳ-ի մարմիններում գրանցվում և պերինատալ մահացության ցուցանիշում ներառվում են 500գ և ավելի քաշով (22 շաբաթ և ավելի հղիության ժամկետով) մեռելածնության դեպքերը:

Պերինատալ շրջանը սկսվում է պտղի ներարգանդային կյանքի 22 լրացած շաբաթից (154 օրից), երբ ծննդյան քաշը նորմայում 500 գրամ է և ավարտվում է ծննդից 7 լրիվ օր (168 ժամ) հետո:

Շուրջծննդական (պերինատալ) մահացությունը հավաքական հասկացություն է, որն ամփոփում է կենսունակ պտղի մահացությունը պերինատալ շրջանում՝ սկսած հղիության 22 շաբաթից մինչև մոր ծննդաբերության ընթացքը, ինչպես նաև ծննդաբերության ժամանակ ու մանկան կյանքի մինչև 168 ժամը (0-6 օրական) տեղի ունեցած մահացությունը:

Պտղի մահ է համարվում բեղմնավորման արգասիքի մահը մինչև մոր օրգանիզմից նրա լրիվ արտամղումը կամ դուրսբերումը, անկախ հղիության ժամկետից: Մահվան մասին են վկայում մոր օրգանիզմից պտղի անջատումից հետո շնչառության կամ կյանքի որևէ այլ նշանի (ինչպիսիք են սրտխփոցը, պորտալարի անոթազարկը կամ կամային մկանների ակնհայտ շարժումները) բացակայությունը:

Նորածնային (նեոնատալ) մահացությունը կենդանածինների մահացությունն է կյանքի առաջին 28 լրացած օրերի (4 շաբաթվա) ընթացքում: Այն բաժանվում է **վաղ նորածնային մահացության**՝ մանկան մահը կյանքի 1-ին շաբաթում և **ուշ նորածնային մահացության**՝ 7-րդ օրվանից հետո, բայց մինչև 28 լրացած օրը:

Stillbirth is considered the complete expulsion or extraction from its mother of a product of conception, which, after such separation, does not breath or show any other evidence of life such as heartbeat, umbilical cord pulsation, or definite movement of voluntary muscles. Each product of such a birth is considered still- born.

All cases of stillbirth with a birth weight of 500g. and over (gestation of 22 weeks and over) are subject to registration in the territorial divisions of Civilian Registrar's Agency and are included in perinatal death indicator.

Perinatal period commences at 22 weeks (154 days) of gestation when birth weight is normally 500g and ends seven completed days (168 hours)after birth.

Perinatal mortality is a combined concept that covers death of a fetus in the perinatal period beginning from 22 weeks of gestat-ion up to the process of birth delivery as well as the death occurring during the birth delivery and before the first 168 hours (0-6 days) of life.

The fetal death (deadborn fetus) death prior to the complete expulsion or extraction from its mother of a product of conception, irrespective of the duration of the pregnancy. The death is indicated by the fact that after such separation, the fetus does not breathe or show any other evidence of life such as heartbeat, umbilical cord pulsation, or definite movement of voluntary muscles.

Neonatal period commences at birth and ends 28 days after birth (within 4 weeks). It is subdivided into ***early neonatal deaths*** occurring during the first seven days of life and ***late neonatal death*** occurring after the seventh day but before completed days of life.

Կյանքի 28 լրացած օրվանից մինչև 12 ամսական հասակում մանկան մահացությունը բնութագրվում է որպես **հետնորածնային (պոստնեոնատալ) մահացություն**:

Մանկական մահացության ցուցանիշը բնութագրում է մինչև 1 տարեկան երեխաների մահացությունը:

Մանկական մահացության գործակիցը (m_0) հաշվարկվում է հետևյալ բանաձևով.

$$m_0 = \left(\frac{M^1}{N^1} + \frac{M^{-1}}{N^{-1}} \right) \times 1000$$

որում՝ M^1-ը - մինչև 1 տարեկան հասակում մահացածներից այն թվաքանակն է, որոնք ծնվել են գործակցի հաշվարկման տարում,

M^{-1}–ը - մինչև 1 տարեկան հասակում մահացածներից այն թվաքանակն է, որոնք ծնվել են գործակցի հաշվարկմանը նախորդող տարում,

N^1-ը - գործակցի հաշվարկման տարվա ծնվածներն են,

N^{-1}-ը - գործակցի հաշվարկմանը նախորդող տարվա ծնվածներն են :

Երեխաների մահացության ցուցանիշը բնութագրում է հաշվետու ժամանակաշրջանում 0-4 տարեկան հասակի երեխաների մահացությունը:

Երեխաների մահացության գործակիցը ներկայացնում է 0-4 տարեկան հասակում մահացած երեխաների թվաքանակի հարաբերությունը կենդանի ծվածների ցուցանիշին: Հաշվարկվում է 1000 կենդանի ծնվածի հաշվով:

Post-neonatal death characterises the deaths occurring after 28 days up to 12 months.

Infant mortality is the death of infants in the first year of life.

Infant mortality rate (m_0) is calculated according to the following formula.

$$m_0 = \left(\frac{M^1}{N^1} + \frac{M^{-1}}{N^{-1}} \right) \times 1000$$

Where

M^1 - is the number of deaths out of those died under 1 year, which were born in the reported year.

M^{-1}- is the number of deaths out of those died under 1 year, which were born in the previous year of reporting.

N^1 - are the births in the reported year.

N^{-1} - are the births in the previous year of reporting.

Child mortality is the death of children aged 0-4 in the reporting period.

Child mortality rate represents the ratio of the number children died at the age of 0-4 to the number of live births. It is calculated per 1000 live births.

Աղյուսակ 4.1 ԿԵՆԴԱՆԻ ԾՆՈՒՆԴՆԵՐԸ, ՄԵՌԵԼԱԾԻՆՆԵՐԸ, ՇՈՒՐՋԾՆԱԿԱՆ, ՆՈՐԱԾՆԱՅԻՆ, ՀԵՏՆՈՐԱԾՆԱՅԻՆ և ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԱՀԵՐԸ 1995-2010թթ.

Table 4.1 LIVE BIRTHS, STILL BIRTHS, PERINATAL,NEONATAL, POST NEONATAL AND INFANT DEATHS FOR 1995-2010

(մարդ) *(person)*

Տարի Year	Կենդանի ծնունդներ Live births	Մեռելածիններ Still births	Նորածնային մահեր (0-27 օրական) Neonatal deaths 0-27 days old	Հետնորածնային մահեր (28 օրականից 12 ամսական) Post neonatal deaths from 28 days up to12 months old	Մանկական մահեր Infant deaths
1995	48960	331	369	328	697
2000	34276	289	325	215	540
2001	32065	269	342	155	497
2002	32229	236	301	149	450
2003	35793	289	289	133	422
2004	37520	290	278	152	430
2005	37499	358	320	140	460
2006	37639	662	401	122	523
2007	40105	563	334	99	433
2008	41185	601	307	135	442
2009	44413	802	319	135	454
2010	44825	844	344	168	512

Աղյուսակ 4.2 ՄԵՌԵԼԱԾՆՈՒԹՅԱՆ, ՆՈՐԱԾՆԱՅԻՆ, ՇՈՒՐՋԾՆԱԿԱՆ և ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԱՀԱՑՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԱԿԻՑՆԵՐԸ 1995-2010թթ.

Table 4.2 STILL BIRTH, NEONATAL, PERINATAL AND INFANT MORTALITY RATES FOR 1995-2010

Տարի Year	1000 ծնվածի (կենդանի և մեռած) հաշվով Rates, per 1000 births(live and still births)			1000 կենդանի ծնվածի հաշվով Rates, per 1000 live births		
	մեռելածին Still birth	նորածնային Neonatal	շուրջծնական (պերինատալ) Perinatal	նորածնային Neonatal	հետնորածնային Post neonatal	մանկական մահացություն Infant mortality
1995	6.7	7.5	13.2	7.5	6.7	14.2
2000	8.4	9.4	16.8	9.5	6.1	15.6
2001	8.3	10.6	17.1	10.7	4.7	15.4
2002	7.3	9.3	15.3	9.3	4.7	14.0
2003	8.0	8.0	14.8	8.1	3.9	12.0
2004	7.7	7.4	14.2	7.4	4.2	11.6
2005	9.5	8.5	16.9	8.5	3.8	12.3
2006	17.3	10.5	26.0	10.7	3.2	13.9
2007	13.8	8.2	20.8	8.3	2.5	10.9
2008	14.4	7.3	22.3	7.5	3.3	10.8
2009	17.7	7.1	23.2	7.2	3.2	10.4
2010	18.5	7.5	24.1	7.7	3.7	11.4

Աղյուսակ 4.3 ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԱՀԱՑՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԱԿԻՑԸ 1943-2010թթ.
(1000 կենդանի ծնվածի հաշվով)
Table 4.3 INFANT MORTALITY RATE FOR 1943-2010
(per 1000 live births)

Տարի Year	Ընդամենը Total	Քաղաք Urban	Գյուղ Rural
1943	112.6	138.6	99.8
1944	64.3	84.2	54.3
1945	61.5	74.1	54.4
1946	51.6	60.0	47.1
1947	68.8	85.5	60.0
1948	90.3	109.7	81.1
1949	93.9	115.6	81.7
1950	69.6	91.2	56.2
1951	80.0	93.0	71.0
1952	82.0	95.0	73.0
1953	86.0	98.0	78.0
1954	71.0	89.0	58.0
1955	81.5	102.5	66.5
1956	64.0	76.0	56.0
1957	71.0	79.0	66.0
1958	71.0	66.0	74.0
1959	61.0	56.0	64.0
1960	50.4	43.1	55.7
1961	44.0	37.0	49.0
1962	43.0	37.0	48.0
1963	38.0	32.0	42.0
1964	40.0	33.0	45.0
1965	37.0	31.2	42.3
1966	32.0	29.0	36.0
1967	28.0	28.0	29.0
1968	26.0	26.0	26.0
1969	24.0	25.0	23.0
1970	25.4	25.6	25.1
1971	23.8	24.2	23.2
1972	26.9	27.5	25.9
1973	27.5	28.1	26.5
1974	27.8	26.4	29.9
1975	30.6	30.1	31.3
1976	30.9	30.2	32.2

Տարի Year	Ընդամենը Total	Քաղաք Urban	Գյուղ Rural
1977	28.4	26.6	31.6
1978	28.1	27.1	29.5
1979	26.5	25.5	28.3
1980	26.2	25.5	27.5
1981	23.8	23.4	24.5
1982	24.1	24.4	23.7
1983	24.9	24.5	25.5
1984	23.9	23.9	23.9
1985	24.8	23.6	26.7
1986	23.6	21.6	26.9
1987	22.6	22.1	23.5
1988	25.3	27.1	22.2
1989	20.4	19.7	21.4
1990	18.5	19.0	18.0
1991	17.9	18.7	16.7
1992	18.5	19.2	17.4
1993	17.1	18.0	15.9
1994	14.7	15.3	13.9
1995	14.2	15.1	13.0
1996	15.5	18.1	11.4
1997	15.4	18.1	11.2
1998	14.7	17.4	10.3
1999	15.4	16.4	13.9
2000	15.6	16.6	13.9
2001	15.4	16.3	13.7
2002	14.0	14.5	13.0
2003	12.0	13.9	8.8
2004	11.6	13.2	8.7
2005	12.3	14.8	7.9
2006	13.9	16.4	9.7
2007	10.9	12.4	8.2
2008	10.8	12.0	8.7
2009	10.4	9.6	11.7
2010	11.4	11.3	11.8

Աղյուսակ 4.4 ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԱՀԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՍԵՌԻ 1985-2010 ԹԹ.
(մինչև 1 տարեկան հասակում մահացածները)
Table 4.4 INFANT MORTALITY BY SEX FOR 1985-2010(deaths under 1 year)

Տարի Year	Բացարձակ թվաքանակ, մարդ Absolute number, person		Գործակից (1000 կենդանի ծնվածի հաշվով) Rate (per 1000 live births)	
	աղջիկ girl	տղա boy	աղջիկ girl	տղա boy
1985	947	1040	24	26
1990	625	840	16	20
1995	294	403	13	16
1996	307	440	14	17
1997	276	402	13	17
1998	232	348	13	16
1999	229	343	13	17
2000	192	348	12	19
2001	184	313	13	18
2002	190	260	13	15
2003	166	256	10	13
2004	150	280	9	14
2005	188	272	11	14
2006	208	315	12	16
2007	165	268	9	12
2008	177	265	9	12
2009	196	258	9	11
2010	201	311	10	13

Աղյուսակ 4.5 ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՄԱՀԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՍԵՌԻ 1985-2010 ԹԹ.
(մինչև 5 տարեկան հասակում մահացածները)
Table 4.5 CHILD MORTALITY BY SEX 1985-2010 (deaths under 5 year)

Տարի Year	Բացարձակ թվաքանակ, մարդ Absolute number, person		Գործակից (1000 կենդանի ծնվածի հաշվով) Rate (per 1000 live births)	
	աղջիկ girl	տղա boy	աղջիկ girl	տղա boy
1985	1342	1444	34	35
1990	823	1076	21	26
1995	432	541	19	21
1996	392	545	17	21
1997	361	496	18	21
1998	310	413	17	19
1999	292	412	17	21
2000	255	428	16	23
2001	225	379	15	22
2002	227	308	15	18
2003	197	288	12	15
2004	179	308	10	15
2005	212	302	12	15
2006	248	347	14	17
2007	192	303	10	14
2008	200	298	10	13
2009	229	299	11	13
2010	236	364	11	15

Աղյուսակ 4.6 ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԱՀԵՐԸ ԵՎ ՄԵՌԵԼԱԾԻՆՆԵՐԸ ԸՍՏ ՍԵՌԻ ԵՎ ՄԱՐԶԵՐԻ 2005-2010 ԹԹ.
Table 4.6 INFANT DEATHS AND STILL BIRTHS BY SEX AND BY MARZES FOR 2005-2010

(մարդ) *(person)*

	Մանկական մահեր Infant deaths		Մեռելածիններ Still births		Մանկական մահեր Infant deaths		Մեռելածիններ Still births		Մանկական մահեր Infant deaths		Մեռելածիններ Still births		
	տղա boy	աղջիկ girl	տղա boy	աղջիկ girl	տղա boy	աղջիկ girl	տղա boy	աղջիկ girl	տղա boy	աղջիկ girl	տղա boy	աղջիկ girl	
Մարզ	2005				2006				2007				Marz
Հայաստանի Հանրապետություն	**272**	**188**	**172**	**186**	**315**	**208**	**355**	**307**	**268**	**165**	**299**	**264**	The Republic of Armenia
ք. Երևան	111	66	94	75	73	57	121	108	58	33	64	60	Yerevan city
Արագածոտն	5	5	5	8	10	13	12	12	9	6	18	11	Aragatsotn
Արարատ	13	11	6	10	27	9	29	17	19	13	28	41	Ararat
Արմավիր	14	17	3	7	28	20	31	22	24	15	31	27	Armavir
եղարքունիք	24	14	9	15	35	17	21	30	21	10	33	21	Gegharkunik
Լոռի	26	23	14	24	34	20	25	14	35	16	27	23	Lori
Կոտայք	14	13	13	16	26	21	40	32	34	17	38	26	Kotayk
Շիրակ	37	21	10	10	46	28	32	32	44	31	29	14	Shirak
Սյունիք	6	12	4	6	12	12	16	14	11	14	10	15	Syunik
Վայոց ձոր	7	2	2	6	7	2	3	10	3	0	4	9	Vayots Dzor
Տավուշ	15	4	12	9	17	9	25	16	10	10	17	17	Tavush
Մարզ	2008				2009				2010				Marz
Հայաստանի Հանրապետություն	**265**	**177**	**309**	**292**	**258**	**196**	**395**	**407**	**311**	**201**	**447**	**397**	The Republic of Armenia
ք. Երևան	55	47	77	74	59	29	110	104	77	35	119	119	Yerevan city
Արագածոտն	7	6	18	22	16	9	27	24	17	5	23	21	Aragatsotn
Արարատ	29	15	24	19	26	20	38	41	30	16	47	33	Ararat
Արմավիր	19	14	24	35	30	13	50	42	22	22	40	35	Armavir
Գեղարքունիք	25	13	30	19	8	18	23	33	31	27	36	30	Gegharkunik
Լոռի	40	23	32	39	33	26	37	45	36	23	39	35	Lori
Կոտայք	22	9	35	29	16	27	36	39	21	17	50	48	Kotayk
Շիրակ	40	31	26	24	41	35	37	33	45	32	45	35	Shirak
Սյունիք	6	10	16	11	9	5	13	22	16	10	21	16	Syunik
Վայոց ձոր	6	3	7	6	5	6	8	6	6	7	11	8	Vayots Dzor
Տավուշ	16	6	20	14	15	8	16	18	10	7	16	17	Tavush

Աղյուսակ 4.7 ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԱՀԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԸՍՏ ՄԱՀՎԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԻ 2004-2010ԹԹ.
(մինչև 1 տարեկան հասակում մահացած)

Table 4.7 INFANT MORTALITY BY MAIN CAUSES OF DEATH FOR 2004-2010
(deaths under 1 year)

Մահվան պատճառները	Ընդամենը Total							10000 կենդանածնի հաշվով Per 10 000 live births							Causes of death
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Բոլոր պատճառներից մահացածների թվաքանակը	**430**	**460**	**523**	**433**	**442**	**454**	**512**	**114.6**	**122.7**	**138.9**	**108.0**	**107.3**	**102.2**	**114.2**	Number of deaths by all causes
նրանցից՝															*of which*
Վարակային և մակաբուծային հիվանդություններից	27	31	25	19	37	37	47	7.2	8.3	6.6	4.7	9.0	8.3	10.5	Infectious and parasitic diseases
Շնչառական օրգանների հիվանդություններից	52	49	40	56	60	61	80	13.9	13.1	10.6	14.0	14.6	13.7	17.8	Diseases of the respiratory system
Մարսողական օրգանների հիվանդություններից	3	1	1	1	2	8	0	0.8	0.2	0.3	0.3	0.5	1.8	0.0	Diseases of the digestive system
Բնածին անկանոնություննե-րից և ձևախախտումային խանգարումներից	108	94	113	89	101	111	132	28.8	25.1	30.0	22.2	24.5	25.0	29.5	Congenital malformations deformations and abnormalities
Շուրջծննդյան շրջանում առաջացած առանձին վիճակներից	196	247	305	244	213	197	199	52.2	65.9	81.0	60.8	51.7	44.4	44.4	Certain conditions originating in the perinatal period
Դժբախտ պատահարներից, թունավորումներից և վնասվածքներից	3	1	10	3	4	13	9	0.8	0.2	2.7	0.8	1.0	2.9	2.0	Accidents, poisonings, injuries
Այլ պատճառներից	41	37	29	21	25	27	45	10.9	9.9	7.7	5.2	6.0	6.1	10.0	Other causes

Աղյուսակ 4.8 ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՄԱՀԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ ՄԱՐԶԵՐՈՒՄ ԵՎ Ք. ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ 2004-2010ԹԹ.
(0-4 տարեկան մահերը, 1000 կենդանի ծնվածի հաշվով)

Table 4.8 CHILD MORTALITY IN RA MARZES AND CITY YEREVAN FOR 2004-2010 (deaths at the age of 0-4 per 1000 live births)

Մարզ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Marz
Հայաստանի Հանրապետություն	**13.0**	**13.7**	**15.8**	**12.3**	**12.1**	**11.9**	**13.4**	The Republic of Armenia
ք.Երևան	14.8	15.4	11.9	7.9	7.9	6.9	8.5	Yerevan city
Արագածոտն	8.5	7.4	16.1	8.0	7.9	13.8	11.1	Aragatsotn
Արարատ	8.4	8.8	12.4	9.4	13.4	15.3	13.1	Ararat
Արմավիր	11.2	11.2	17.0	12.9	11.3	12.1	12.6	Armavir
Գեղարքունիք	7.8	14.9	19.8	11.1	12.9	9.9	19.1	Gegharkunik
Լոռի	16.8	17.0	18.6	18.8	21.3	19.6	17.6	Lori
Կոտայք	9.6	9.3	15.4	16.4	9.7	11.9	13.9	Kotayk
Շիրակ	16.8	19.0	25.2	24.0	20.6	20.5	22.2	Shirak
Սյունիք	19.2	13.7	17.7	16.0	13.7	10.2	20.3	Syunik
Վայոց ձոր	12.1	13.6	15.9	5.8	12.3	17.3	21.6	Vayots Dzor
Տավուշ	12.5	12.2	16.1	13.2	15.0	13.9	11.3	Tavush

Աղյուսակ 4.9 0-4 ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՄԱՀԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՄԱՀՎԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԻ 2005-2010Թ.

Table 4.9 CHILD MORTALITY AT THE AGE OF 0-4 BY MAIN CAUSES OF DEATH FOR 2005-2010

Մահվան պատճառները	1000 կենդանի ծնվածի հաշվով Per 1000 live births						Causes of death
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Ծուրջծնական շրջանում առաջացած առանձին վիճակներից	6.6	8.1	6.0	5.2	4.4	4.4	Certain conditions originating in the perinatal period
Բնածին անկանոնություններից և ձևախախտումային խանգարումներից	2.8	3.4	2.6	3.0	3.0	3.3	Congenital malformations, deformations and abnormalities
Շնչառական օրգանների հիվանդություններից	1.7	1.4	1.7	1.5	1.7	2.1	Diseases of the respiratory system
Վարակային և մակաբուծային հիվանդություններից	0.9	0.9	0.6	1.0	1.0	1.2	Infectious and parasitic diseases
Դժբախտ պատահարներից, վնասվածքներից և թունավորումներից	0.3	0.6	0.4	0.3	0.5	0.6	Accidents, poisonings,injuries
Այլ պատճառներից	1.4	1.4	1.0	1.1	1.3	1.9	Other causes
Ընդամենը	**13.7**	**15.8**	**12.3**	**12.1**	**11.9**	**13.4**	Total